

С Т А Н О В И Щ Е

върху дисертационен труд за получаване на научната и образователна степен „доктор”

Автор на дисертационния труд:

Ралица Янкова Илкова

Тема на дисертационния труд: **„Наказателноправна закрила на съобщенията в Република България”**

Дал становище:

проф. д-р Румен Илиев Марков

Докторантът Ралица Илкова е родена на 04.09.1975г. в гр. София. Завършва 55 СОУ „Петко Каравелов” през 1994г. и ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски” през 2001г. От 2003г. е асистент по наказателно право в катедра „Наказателноправни науки” на ЮФ на СУ.

Асистент Илкова води упражнения по наказателно право на студенти от ЮФ на СУ от 2003г. досега, а през определени периоди и семинарни занятия в НБУ и курс лекции по наказателно право в ЮЗУ „Неофит Рилски” в Благоевград.

Ралица Илкова има множество научни и научно-популярни публикации. Участва в научни и образователни форуми.

Представеният за становище дисертационен труд е в обем от 180 страници. Съдържанието е организирано в увод, три глави и заключение. Приложен е списък на използваната литература. В първа глава се прави обща характеристика на наказателноправната защита на съобщенията в България. Силен акцент е поставен върху нейното историческо развитие. Предложена е система на престъпленията против съобщенията. Глава втора е посветена на престъпленията против неприкосновеността на кореспонденцията – обща характеристика и система. На задълбочен анализ е подложена нормативната уредба на престъпленията против кореспонденцията, предавана по поща, по куриер, чрез електронна съобщителна или компютърна мрежа. В трета глава се дава обща характеристика и се разглеждат престъпленията – прекъсване или смущаване на съобщителните връзки, ползване на съобщителни средства и нарушаване на режима, установен за радиосредствата.

Докторантът отлично познава разработвания проблем, неговото законодателно уреждане, застъпените становища в теорията. Привежда

убедителна аргументация в подкрепа на своите тези. За това допринася и практическият опит като експерт в Комисията за регулиране на съобщенията.

Дисертацията е първото в българската наказателноправна теория цялостно и системно изследване на престъпленията против съобщенията. Асистент Илкова постига нови научни резултати, които могат да се оценят като приноси в следните насоки:

а) дефиниция на понятието за съобщения;

б) пълен и задълбочен критичен анализ на съставите на всички престъпления против съобщенията и отграничаването им от сходни престъпления;

в) добре аргументираните и основателни конкретни предложения за промени в НК, с което наказателноправната защита става по-адекватна на реално съществуващите обществени отношения и съвременното развитие на технологиите:

- прецизиране на редакцията и допълване на съставите на престъпленията против неприкосновеността на кореспонденцията с нови обективни и субективни признаци;

- предложената нова разпоредба, инкриминираща прекъсването или попречването на съобщенията, която със своята рационална формулировка обхваща приложното поле на няколко съществуващи норми и така допринася за по-голяма стегнатост на закона;

- облекчената редакция на състава на чл. 348а, ал. 1 НК;

- основателното предложение за отмяна на чл. 216, ал.5, пр.4 и чл. 348, б. „б” и б. „в” НК;

- предложените промени в санкциите на редица норми, балансиращи системата на наказанията в съответствие с относителната тежест на отделните престъпления против съобщенията.

Настоящото становище би било непълно, а и недостатъчно полезно, ако не бъдат посочени някои недостатъци.

На много места са допуснати ненужни повторения. С известни промени в структурата на работата те с лекота биха били избегнати.

Използваната научна литература е крайно недостатъчна. Нейният списък съдържа едва 34 заглавия. При това не всички са посочени под линия. Научният апарат би бил съществено обогатен, ако се вземат предвид разработките на българските учени, работили в началото и средата на миналия век и след това, а не само последните издания съчинения.

Ненужно се припомнят основни наказателноправни постановки, поради това – широко известни.

Недостатъчно е обоснована тезата за принадлежност на някои от престъпленията, например - противозаконното отваряне на чуждо писмо и други подобни по чл. 171, ал. 1, т. 1 НК към категорията на „резултатните”

престъпления. Ако „престъпният резултат се изразява в изменение на материалния носител на чуждата кореспонденция, което създава възможност за достъп...”(с. 44), в какво тогава се изразява престъпното действие? Осъществяването на изпълнителното деяние на противозаконно отваряне на чуждо писмо не се свежда само до докосване или някаква друга форма на физически контакт с писмото. Тъкмо „изменението на материалния носител” изразява съдържанието на съставомерното действие. Престъплението всъщност е „формално” и тъкмо заради това е невъзможен довършен опит към него. Разликата на първата форма на изпълнителното деяние „отваряне” с последната „унищожаване”, която е действително на „резултатно” престъпление е очевидна.

Правилно се приема възможността за опит към първата форма на престъплението по чл. 171, ал. 1, т. 1 НК, когато „е необходимо да се извърши по-сложна система от телодвижения”. Това е основният аргумент против крайното разбиране, че поначало не възможен опит към престъпление на „просто извършване”(с. 159). *Очевидна е възможността за опит например към престъпнията по чл. 149, ал. 2, чл. 150, чл. 309 НК, чието изпълнение не се реализира цялостно с еднократен акт, а с последователни движения, представляващи елементи на външната страна на усложнено фактическо действие.*

Съставомерните по чл. 171, ал. 1, т. 1, пр. 4 и чл. 171, ал. 1, т. 2, пр. 1 НК деяния с оглед на техния предмет, когато „може и да не е оценим в пари или стойността му да е явно незначителна” само „формално” (чл. 9, ал. 2 НК) осъществяват съставите на престъпленията по чл. 216 и чл. 194 и сл. НК. Тези деяния всъщност са несъставомерни по тези текстове. Ето защо в посочените случаи престъпните състави по чл. 171 НК не са в каквото и да е отношение, респ. не са специални по отношение на тези по чл. 216 и чл. 194 НК (с. 50, 57).

Струва ми се неоснователно твърдението на с. 64 за наличие на опит към престъплението по чл. 171, ал. 1, т. 3, пр. 2 НК „когато съобщението е изпратено до повече от едно лице и деецът все още не го е отклонил от всички тях”. За довършеността на престъплението е достатъчно съобщението да е отклонено дори само от един негов адресат. А когато е било отклонено от един или повече негови получатели, но деецът все още не го е отклонил и от други негови адресати, тези настъпили или възможни допълнителни последици, макар и съставомерни (чл. 56 НК), следва да бъдат отчетени при индивидуализацията на наказанието. В противен случай, престъплението с по-висока степен на обществена опасност (когато съобщението е било изпратено до повече лица и вече е отклонено от едно, две или повече от тях и е създадена реална опасност за неговото отклонение и от останалите адресати) ще бъде наказано по-леко – само за опит в сравнение с по-лекото, и безспорно довършено престъпление, когато съобщението е отклонено от единствения си получател.

Неправилно като унищожаване на елементи от далекосъобщителната мрежа се приема хипотезата на възможно тяхно последващо използване по първоначалното им предназначение след ремонт (с. 118).

Неоснователно се приема възможността за извършване на „формално” престъпление с евентуален умисъл (с. 127, 132). Ако изпълнителното деяние на престъплението по чл. 326 НК „предава” се разбира като самото изпращане на повиквания или знаци, без значение дали са получени от някого, тогава то би било „формално” и възможно само с пряк умисъл. Но ако за довършване на престъплението е нужно информацията да бъде възприета или „да достигне до определен кръг адресати”, тогава то наистина може да бъде извършено с евентуален умисъл, но би било „резултатно”.

На с. 164 неправилно се отъждествяват обстоятелствата, изключващи „собствената воля”, т.е. свободата на волята на вменяемо лице (*vis absoluta*, *vis major*) и отгук психологическата мотивация и целеполагане, т.е. вътрешната страна на деянието, респ. самото деяние с изключващите вината обстоятелства (чл. 14-16 НК), при които е налице извършено общественоопасно и противоправно деяние, но то не е виновно.

Предложението относно средството на престъплението по чл. 348а НК (с. 173,178) не е съвсем ясно и като че ли не държи сметка за разпоредбата на чл. 53, ал. 1, б.”а” НК, която не изисква вещите, представляващи средство за извършването на умишлено престъпление да се отнемат само в случаите, изрично предвидени в особената част на НК.

Критичните бележки не променят доброто впечатление от дисертационния труд и високата оценка, която заслужава. Дисертацията притежава достатъчно достойнства, за да мога убедено да дам следното

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предвид изпълнението на изискванията, предвидени в чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и на основание на разпоредбата на чл. 10, ал. 1 от същия закон давам **положително заключение** за присъждане на Ралица Янкова Илкова на научната и образователна степен „доктор”.

Август 2011г.

Рецензент:

(проф. д-р Е. Марков)

